דער אמעריקאנער אידישער קאנגרעס און זיין טעטיגקייט

פון בערנארד ג. ריטשארדס
(עקזעקוטיווע סעקרעטאר פון אמעריקאנער אידישען קאנגרעס.)

דער קאָנגרעס איז די פארווירקליכונג פון א פאָלקס־אידעע, וואָס האָט געזוכט איהר אויסדרוק פאר די לעצטע עטליכע צענדליג יאָרען.

די אידעע פון א צענטראליזירטער אויטאריטעט אין אמעריקאנער אידענטום, די קאָנגרעס אידעע, איז נעבארען געווארען כדי צו קריגען און באשיצען די לעגאלע רעכטע פון די אידען אין מזרח אייראָפּע און איבעראל וואו זייער פאָליטישע לאגע איז אין געפאר אדער ווערט אנגעגריפען. ווען די קאָנגרעס באוועגונג האט זיך אנגעפאנגען מיט פופצען יאר צוריק, איז די ערשטע און באלדיגע אויפגאבע געווען א פארטרעטערשאפט פון אמעריקאנער אידענטום ביי דער פרידענס קאנפערענץ פאר דעם דערמאנטען צוועק.

אבער א נעמיש פון פארשידענאר טיפע מאטיווען, שטארק געגענזעצליכע איינער פון צווייטען, האט באלייט די באוועגונג נאך איידער זי האט אנגענומען אידענע וועלכע געשטאלט אדער פארם. די פארשידענע עלעמענטען, וואָס האבען זיך באטאנט פארשידענע מאָטיוון, אין די וואָס האבען געוואלט א צייט־ווייליגען קאנגרעס, די וואָס האבען געוואלט א פערמאנענטע ארגאניזאציע, די יענע, וועלכע האבען אונטערגעשטראָכען אייראָפּייאישע אישים אין די יענע וואָס האבען געלעבט דעם טראָפּ אויף אמעריקאנער פאָדעלעמען. האבען נישט שטענדיג נערעדט די זעלבע שפראך. מיר האבען דאן צייטווייליג עלימינירט די אידעע פון א פערמאנענטען קאנגרעס, און אום צו שאפען א נעאיינינטע דעלעגאציע פאר דער פריעדענס קאנפערענץ אין פאָריז, האבען מיר פארווארפען אין דער אלטער ארט אדער פילאָזאָפיע פון אידישען לעבען. אבער די פארמולע האָט אויך געהאט איהרע אונבאקוועמע זייטען, און אויך איהרע געפארען. פריער אדער שפעטער האבען אידען אין פארשידענע מיילען פון לאנד נענומען פרעסען די פראגע. צי דאס אידישע פאָלק קען לעבען אויפגעבויט אין בריטיש קאָלומביע, — נאטירליך אידען.

די באזונדערע פעלקערשאפטען לעבען אין זייערע באזונדערע אנעעס אויפ'ן לאנד אדער אין זייערע באזונדערע קוואַרטאלען אין די שטעדטער. דער קאנאדער שמעלץ־טאָפּ, כאָטש האט ניט קיין קלעגערען אפעטיט פון אמעריקאנער, פארמאָגט אבער ניט כוחות, אין מזרח קאנאדע איז דאָ אנצע פראנצויזישע פּראָווינץ (סווי־ען), און די פראנצויזען נעניסען פון א שפראכליכע רעכט מיט די ענגליש־אבער גאנץ קאנאדע, — אין פאר־נדנ און אין אלע רעגירונגס ראָקור־ען ווערט פראנצויזיש גלייך באנוצט ענגליש. אין מערב קאנאדע איז פאר ענגלישען שמעלץ־טאָפּ דערווייל ניט צו ספּראָווען זיך מיט דעם דאָזיגן בכ פון פעלקער.

דאס פארשאפט א סך ענמת נפש ע „הונדערט פּראָצענטיגע" און ליגט זיך אז מען זוכט עצות. די ריגע אימיגראציע באשרענקונגען א גרויסען שייכות צו דעם דאָזיגן אבער מיר וועלען וועגען דעם ט ריידען, — מיר גיבען דאָ בלויז די לאגע ווי זי איז.

גרויס שטאדטיג לעבען, לויט די אבער באגריפען איז דאָ ניטאָ. די שטעדט פון מערב קאנאדע, ווי־אנ וואנקאווער, האבען קוים צו מיליאָן באפעלקערונג יעדער. די ל שטעדט, און זיי זענען אויך גע־ן אממסייטען מיט הונדערטער צווישען זיי, זענען נאָך א סך ווייניגער אייגענארטיגער, וועלכער וועט פון זיך צו הערען.

עטליכע צעהנדליג יאָהרען האט דער ישוב געלאָזען דאָ טיפע האט אויסגעבויט שולען, תלמוד ר־ישע שולען, א טעליכע צייג־ם אינסטיטוציעס און אזוי ווייי־ די עטליכע צעהנדליג יאָהרע געלייגט געווארען א פעסטער ר אידישען לעבען, וואָס וועט נאָך וואסען און ענטוויק־ עם אידישען ישוב אין א צווייי־ל.

(איטא).

ענטדעקט אין ווילנא א גרויסען אוצר פון פאנראמען

פון ווארשא מעלדעט מען:

דער ווארשאווער אויספאָרשונגס אמט האט דערהאלטען פון ווילנא א מעל־דונג וועגען א סענסאציאנעלער אנטדע־קונג.

אין דער וואוינונג פון א געוויסען עאונעניוש לוקאסקי אין ווילנא, האט די פאָליציי דורכגעפיהרט א רעוויזיע אויפ'ן פאָליטישען באדען. בעת דער רעוויזיע האט מען זיך אנגעשטויסען אויף א באַ־העלטעניש מיט אן אונגעהויער גרויסען אוצר, וואָס איז באשטאנען פון בריליאנ־טען, פלאטין, גאָלד זילבער און טייערע שטיינער. צווישען די חפצים האט זיך אויך געפונען א כאראקטעריסטישער גאָל־דענער סערווים צו קאווע.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער אוצר האט געשטאמט פון פּאָגראָמען און רויב אנפאלען, וואָס זענען אויסגעפיהרט געווארען אין די יאָהרען 1920 — 1922. די דאָזיגע אנפאלען האט אויסגעפיהרט לוקאסקיס פאטער, וועלכער איז געווען אן אנפיהרער פון א מיליטערישער רויב־בער באנדע.

דער אלטער לוקאסקי האט אין גע־היים זיך אנגעזאמעלט דעם אוצר.

אין יאָהר 1922 איז דער אלטער לו־קאסקי דערשאָסען געווארען לויט'ן אור־טייל פון שטאנד געריכט.

דאס געהיימניס וועגען אוצר האט ער מיטגעגעבען מיט זיך, און דער זוהן זיינער האט זאָגאר וועגען איהם ניט גע־וואוסט. ערשט די צופעליגע רעוויזיע האט ענטדעקט דעם גרויסען אוצר. די זאכען האט די פאָליציי קאנפיסקירט.

די געליטענע וועלכע מען האט אין די דערמאָנטע יאָהרען באראויבט אויף די קרעפטען וועגען זיך איצט צו דער פאָ־ליציי.

דאסטאר באשולדיגט אין דורכפירען א ניט לענאלע אפעראציע

סימקא, אנט. נאָוו. 15.

דר. וו. ה. רעיד, פון פּאָרט ראָווען, איז נעכטען ארעסטירט געווארען אויף א קלאגע פון טויט־שלאג. אין פארבינדונג מיט דורכפיהרען א ניט לענאלע אפעראציע אויף א מיידעל מיט וועדא וואָרדען, וועל־כע איז געווען א לעהרערין אין סקול ארום טאראנטא.

דאס מיידעל איז פון דער אפעראַ־ציע באלד געשטארבען.

דער דאָקטאר איז ארויסגעלאָזען גע־וואָרען אונטער 20 טויזענט דאָלאר בעיל און דער מיידעלס פארפיהרער ראי ענסלי איז נעכטען ארעסטירט געווארען אין טא־דאנטא.

Monday, November 17th, 19
אדע
פון ש. מ. זעלטשען

א גוי צו תקיעות

א באלאדע.
פון שלמה שמולעוויטץ.

איציק, אט פאלט ער אום,
גיט מען איהם אביסעל וואסער,
און עס מינטערט אים יאקום.

פאנגט דער פרוין אן צו לאכען,
שטעלט פאר איהם אוועק א שמוהל,
דארפסט ניט שרעקען זיך, נאר מאכען
אלץ וואָס כ'האָב געהערט אין שוהל.

מיט'ן הארען אלע קלאנגען,
קורצע, לאנגע, טאָן אין טאָן,
אין די הייליגע געזאנגען,
פאניע איצקו טהו זיך אָן.

כ'צאהל מיט גאָלד פאר דעם ספּעקטאקעל,
ס'איז ביי מיר א גרויסער פעסט,
גרייט זיך צו מיט חכל, בכל,
אונטערהאלט אין זאל די געסט.

טוט ער אן דעם טלית, קיטל,
מיט די זילבערנע עטרה,
מיט די ווייסע אטלעס היטעל,
אין מיט טענער ריינע, קלארע —

וואָס איז ווערט א הימעל אוצר,
מאקע נאָר א גאָט'ס מתנה,
הויבט ער אָן דעם מן המצר,
ענדיגט מיט דעם שהחינו.

שבעים קולות בלאָזט זיין הארען,
אזש די לופט ווערט אויפגעציטערט,
זיינען אלע געסט געווארען,
ווי פארשטיינערט, ווי ערשיטערט.

יעדעס הארץ איז איינגעפאלען
פון די טענער, פון די קלאנגען,
פון די הימעלשע סיגנאלען,
פון די געטליכע געזאנגען.

* * *

שטעהט א גאָלדען טאָן,
וואָס איז ווערט א שאָן,
ווארפט אויף דעם א יעדער גאסט,
נאָך זיין ערך, ווי איהם פאסט.

פולע הויפענס גאָלד,
זיין זאל אפגעצאָהלט
פאר דעם פראכטיגען קאָנצערט,
וואָס זיי האבען דאָ געהערט.

רענדלאך פיעל א שאָן,
און דעם גאָלדען טאָן,
מיט נאָך חפצים, האָק און פאָק,
אלץ פארפאקט אין טלית־זאָק.

און דער פרוין אויך,
גוט געשטימט, זאָגט הויך:
— אָט איז איצקו א פאָיר,
כ'שיינק די קרעטשמע אייביג דיר.

* * *

איציק איז אהיים געקומען
מיט א ליעבע, זיסע מינע,
מיט דעם גאנצען פאָק מזומן,
און ער זאָגט זיך צו זיין דינה:

— דו זאָלסט באלד צרוויסען לאָזען,
וונטאָג שרייבען מיר א תנאים!
וויסען זאָלסטו, שופר בלאָזען,
זאָל מען בלאָזען נאָר פאר גוים . . .

איציק פיהרט די גאָנצע גרענדע
ביי דעם פרוין, זאָגען אידען,
האלט זיין קרעטשמע אין ארענדע,
איז דער קאָפּ אויך אויף יאָרידען.

איז א אידעל א געשייטער,
אויסגעמויערט זיך א מויער,
סחורה און מזומן לייט ער,
גרויס פראָצענטען רייסט ער פון פויער.

שטעלט ארויף מער אויפ'ן צעטעל,
וואָסער מישט צום שנאפּס זיין דינה,
אָט אזוי רעדט מען אין שטעדטעל,
מער פאר קנאה ווי פאר שנאה . . .

נאָר דעם אמת ווייסט ניט קיינער,
ס'איז זיין פרוין שטענדיג שכור,
דאן איז ער א וואלף מיט ציינער,
רופט אין הויף איהם, רייסט איהם שטיקער.

רייצט אויף איהם אן הינט א שייקע,
ציפּס און פליקט פון איהם זיין בערדעל,
כוואשטשעט איהם מיט זיין נאָגייקע,
נאָך דעם שיינקט ער איהם א פערדעל.

צו ער הייסט איהם טאנצען, שפּרינגען,
צאפּעלט עה זיך ווי א שוועבעל,
מוז איהם אויך "מה יפית" זינגען,
גיט ער שפּעטער איהם א קעלבעל.

קומט פון פרוין מיעד, פארמאטערט,
מיט'ן מאָרגען אויך ניט זיכער,
פרייט מען זיך: אבי געפאטערט,
לייגט מען קאָלטע נאסע טיכער..

אָבער גרעסער וואקסען זאָרגען,
מיט דעם וואוקס פון זיינע טעכטער,
ער מוז האלטען זיי פארבאָרגען,
גאָט נאָר זיין זאָל זייער וועכטער.

ס'איז שוין צייט זיי אויסצוגעבען,
איינס אין איינס, דריי שעהנע מאָדען,
אום דעם נחת צו דערלעבען,
דארף מען אָבער האָבען נדן.

אָהן דעם קען מען זיך ניט ריהרען,
בלייבט צו ווארטען און צו האָפען,
טאָמער וועט א נס פאסירען:
און א נס האָט יאָ געטראָפען.

* * *

אין דער גרויסער שוהל דער קאָלטער,
אין דעם שטעדטעל פאר די תקיעות,
קומט דער פרוין, דער פארוואלטער,
און די אידעלאך אָהן שהיות —

ציינען איהם ווי הויך מען שעצט איהם,
ביקט מען זיך פאר איהם מיט מורא,
אויבען־אָן אוועקגעזעצט איהם,
צוגעבראכט א ספר תורה.

קושט ער עס און הייסט פּאָרטזעצען,
אָנגעהן מיט דער צערעמאָני,
זאָגט: אז ער וויל ניט פארלעצען
גאָטעס דינסט אום ראשה השנה.

געהמט מען זיך דאָ פארבערייטען,
נען פארבליבען אויף בויען א בנין וואָס
זאָל אריינגעהמען אלע אונזערע ציעלען
און אידעאלען.

פאר אונז איז כסדר געשטאנען די פראגע, צי קען מען בויען פערמאָנענט, סאָליד אויף דעם באזיס פון צופעליגע אויפגאבען, אויפ'ן גרונד פון אנטקעגענ־קומען קריזיסען און אומגליקען וועגען זיי ברעכען אויס, אבער וועלכע לאָזען חינ־טער זיך אפּטיע און סקעפּטיציזם וועגען זיי נעהען אויעק?

אבער דאָ קומט אויך אריין די פראָ־גען פון פּאזיטיווע און נעגאָטיווע אויפ־נאבען. אין תוך גענומען זענען אונזע־רע אקטיוויטעטען מערסטענס פון א "נע־גאטיווען" כאראקטער. מיר זענען באַ־שעפטיגט אין פארמיידען פארלעזונגען פון אידישע רעכטע, אין צוריקשליידערען אטאקעס אין יעדער פארם, אין באקעמפען יעדען פארזוך אונז צו באַ'עולח'ן אלס אידען. אוא ארבייט דריקט נישט מיט זיך אין קיין פּאזיטיווען פּראָגראם. אפילו באקעמפען דיסקרימינאציע זענען אידען אין אמעריקאנער קאלדזשעס און אויפ'ן געביעט פון באשעפטיגונג, צוריק שליי־דערען אלערליי אנטיסעמיטישע אטאקעס — זיי ווייטיג דאס זאָל נישט זיין, איז דאך נאר פון א נעגאָטיווען כאראקטער, אין פיעלע פאלען עהנליך צו דער ארבייט וואָס מיר האבען געטאָן אין פארבינדונג מיט די אידען אין אויסלאנד.

פּאזיטיווע טעטיגקייט דאָ וואלט זיין מער פארבונדען מיט בילדונג, ערציהונג, רעליגיעזע און כלל־טעטיגקייט, זיי דאָס ווערט געטאָן פון די אידישע אָרגאניזאָ־ציעס איז אייראָפּע פאר די אידען פון זייערע איינענע לענדער. פּאזיטיווע אויפ־גאבען וואָלטען זיך אויסדרוקען אין סיס־טעמאטישער ארגאניזאציאנס ארבייט, אין קאָאָרדינאציע אויפ'ן געביעט פון בילדונג אין פילאנטראָפּיע. אין דער שאפונג פון א לעבהאפטער אידישער עפענטליכער מיי־נונג, אין א סיסטעמאטישער פארשפּרייט טונג פון אידיש וויסען אין אידישער קולטור, א ז. וו., א. ז. וו. אויב נעגאטי־ווע אדער צייטווייליגע אויפגאבען שאפען אן אינסטיטוציע פון איין סארט, וועלען אפשר מער פּאזיטיווע און פערמאנענטע צוועקען העלפען פארמידען א מער דויע־רענדע און שטארקערע ארגאניזאציע.

מיט גוט ארגאניזירטע און זעלבסט באוואוסטזיניגע קאמיטעס אלס א א באַ־זיס, וואלט דער קאנגרעס אויעקגעשטעלט געוואָרען אויף א מער געזונטען פונדאַ־מענט און געוואָרען אידענטיפיצירט מיט די פערמאנענטע און באלדיגע אינטערע־סען פון אמעריקאנער אידענטום. צי מיר ניבען זיך ווייטער אָפּ הויפּזעכליך מיט אונטערגעהמונגען פון א נעגאטיווען כאַ־ראקטער, אדער מיר שפּרייטען אויס אונ־זער טעטיגקייט אין דער ריכטונג פון פּאָ־זיטיווע אינטערעסהמונגען — מוזען מיר אלץ געדענקען אז די אויפגאבע איז, צו בויען א רעזערוואאר פון אידישער שאפער־קייט און אידישע איבערצייגונגען, פון גלויבען אין דעם פּאזיטיווען פּראָגראם, פון א לעבעדיג פאראייניגט אידענטום, אלע וועלכע באזיצען ענטוזיאזם און גלויבען אין דער אידישער עקזיסטענץ — אונזער פאָלק.

אבער אויף א פּאזיטיווען פּראָגראם פאר דעם אמעריקאנער אידענטום קען מען בלויז אנדייטען, מרמז זיין, זיינע גרונד־אידעען זענען נאָך נישט קלאר פארמולירט געוואָרען אפילו ביי יענע, וועלכע האבען וועגען דעם ענין פיעל גע־דענקט. דאס אמעריקאנער אידענטום איז נאָך אלץ אין פּראָצעס פון עוואָלוציע, און אומגליקליכערווייז איז אויך פאראן א פּראָצעס פון אויפלייזונג. צו די כחות פון צושפּליטערונג, וואָס קומען פון דרוי־סען, זענען אויך דאָ אידעען און טענדענ־ציען, וואָס קומען פון אינזוייניג און וועל־כע זוכען אָפּצומעקען דעם אידישען כא־ראקטער און צורה. די גרונדלאגען, אויף וועלכע א פּאזיטיווער פּראָגראם קען גע־בויט ווערען, ווערען ענטוויקעלט אפּגע־פערמאנענטע און באלדיגע אינטערע־שען פון אמעריקאנער אידענטום. צי מיר גיבען זיך ווייטער אָפּ הויפּזעכליך מיט אונטערגעהמונגען פון א נעגאטיווען כא־ראקטער, אדער מיר שפּרייטען אויס אונ־זער טעטיגקייט אין דער ריכטונג פון פּאָ־זיטיווע אינטערעסהמונגען — מוזען מיר אלץ געדענקען אז די אויפגאבע איז, צו בויען א רעזערוואאר פון אידישער שאפער־קייט און אידישע איבערצייגונגען, פון גלויבען אין דעם פּאזיטיווען פּראָגראם, פון א לעבעדיג פאראייניגט אידענטום, אלע וועלכע באזיצען ענטוזיאזם און גלויבען אין דער אידישער עקזיסטענץ — אפשר דארפען צוואוארטען אויף א קלאר־ער פארמירונג פון אידעען און אישים אויפדער זיי קומען זיך צוזאמען און זוכען צו "קומען צו טערמינען" מיט די צווייפ־לערד און געגנערישע עלעמענטען. איי־דער זיי דערגרייכען יענע גרעסערע אחדות וואָס קען נאָר קומען דורך א דערגעהענ־טערונג פון הערצער.

דער אמעריקאנער אידישער קאנ־גרעס וויל און רופט אלע אידען צו פאר־אייניגונג. אבער ער זוכט אויך א געווי־סע פארשטענדניש פון די גרונד פּראָבלע־מען. אלע כחות מוזען זיך צוזאמענקו־מען און פארהאנדלען, אבער זיי מוזען אויך זוכען דעם לייטענדען פּרינציפּ וואָס פארזיכערט דאָס פערמאנענט־גוטע. די גרויסע אינטעלעקטועלע שטארקען אין אידישען לעבען מוזען דיענען אלס אונ־זערע באלייכטענדע שטערען. די רעאלי־טעטען פון אונזער עקזיסטענץ מוזען גע־וואוינען ווערען אויף יעדען שריט, און די דאָזיגע פאקטען און אידעען מוזען באַ־לייכטען אונזער לעבען נאהענט און ווייט.

וואָס עס זאָל נישט זיין דער שטאנד־פּונקט וואָס הערשט איצט אדער וואָס וועט קריגען דעם פארצוג אין דער צו־קונפט, טאָר מען אלץ נישט פארגעסען, אז דער קאנגרעס האט די גאנצע צייט פון זיין עקזיסטענץ נישט נאָר באוויזען זיין ניצליכקייט, נאָר האט אויך דעמאָנ־סטרירט די ווירקזאמקייט פון זיין אייי־גענארטיגען צוגאנג צו אידישע פראגען. דאס איז אויך פון דיסקוטירען אלע אנגע־לעגענהייטען אפען און אונערשראָקען, דאס ווענדען זיך אין יערען פאל צו דער אידישער עפענטליכער מיינונג, דאס נעמען שריט וועגען וויכטיגע נאציאָנאלע אינטערעסען.

אבער אויף א פּאזיטיווען פּראָגראם פון אידעען און אישים אויפדער זיי קומען זיך צוזאמען און זוכען צו "קומען צו טערמינען" מיט די צווייפ־לערד און געגנערישע עלעמענטען. איי־דער זיי דערגרייכען יענע גרעסערע אחדות וואָס קען נאָר קומען דורך א דערגעהענ־טערונג פון הערצער.

דער אמעריקאנער אידישער קאנ־גרעס וויל און רופט אלע אידען צו פאר־אייניגונג. אבער ער זוכט אויך א געווי־סע פארשטענדניש פון די גרונד פּראָבלע־מען. אלע כחות מוזען זיך צוזאמענקו־מען און פארהאנדלען, אבער זיי מוזען אויך זוכען דעם לייטענדען פּרינציפּ וואָס פארזיכערט דאָס פערמאנענט־גוטע. די גרויסע אינטעלעקטועלע שטארקען אין אידישען לעבען מוזען דיענען אלס אונ־זערע באלייכטענדע שטערען. די רעאלי־טעטען פון אונזער עקזיסטענץ מוזען גע־וואוינען ווערען אויף יעדען שריט, און די דאָזיגע פאקטען און אידעען מוזען באַ־לייכטען אונזער לעבען נאהענט און ווייט.

וואָס עס זאָל נישט זיין דער שטאנד־פּונקט וואָס הערשט איצט אדער וואָס וועט קריגען דעם פארצוג אין דער צו־קונפט, טאָר מען אלץ נישט פארגעסען, אז דער קאנגרעס האט די גאנצע צייט פון זיין עקזיסטענץ נישט נאָר באוויזען זיין ניצליכקייט, נאָר האט אויך דעמאָנ־סטרירט די ווירקזאמקייט פון זיין אייי־גענארטיגען צוגאנג צו אידישע פראגען. דאס איז אויך פון דיסקוטירען אלע אנגע־לעגענהייטען אפען און אונערשראָקען, דאס ווענדען זיך אין יערען פאל צו דער אידישער עפענטליכער מיינונג, דאס נעמען שריט וועגען וויכטיגע נאציאָנאלע אינטערעסען.

דער קאָנגרעס איז די פארווירקליכונג פון א פאָלקס־אידעע, וואָס האָט געזוכט איהר אויסדרוק פאר די לעצטע עטליכע צענדליג יאָרען.

אונזער פאָלק.

אבער אויף א פּאזיטיווען פּראָגראם פאר דעם אמעריקאנער אידענטום קען מען בלויז אנדייטען, מרמז זיין, זיינע גרונד־אידעען זענען נאָך נישט קלאר פארמולירט געוואָרען אפילו ביי יענע, וועלכע האבען וועגען דעם ענין פיעל גע־דענקט. דאס אמעריקאנער אידענטום איז נאָך אלץ אין פּראָצעס פון עוואָלוציע, און אומגליקליכערווייז איז אויך פאראן א פּראָצעס פון אויפלייזונג. צו די כחות פון צושפּליטערונג, וואָס קומען פון דרוי־סען, זענען אויך דאָ אידעען און טענדענ־ציען, וואָס קומען פון אינזוייניג און וועל־כע זוכען אָפּצומעקען דעם אידישען כא־ראקטער און צורה. די גרונדלאגען, אויף וועלכע א פּאזיטיווער פּראָגראם קען גע־בויט ווערען, ווערען ענטוויקעלט אפּגע־פערמאנענט אדער אפּגעלייקענט פון די מענ־שען וועלכע זוכען צו מאכען צו קלייך געלט דעם זין און די באדייטונג פון דער אידישער געשיכטע. די תר"ג "נישטען" פון. רעפּאָרם שטערען די איינפירונג פון פּאזיטיווע אידעען און דיענען אלס באַ־טיבונג, אויב נישט פּראָגרעס פון דעם שטאָלצען אידישען יוילען און באוואוסט־זיין . . .

דאריבער, וועלען אלע יענע, וועלכע גלויבען אין דעם פּאזיטיווען פּראָגראם, אלע יענע, וועלכע דענקען אין טערמינען פון א לעבעדיג פאראייניגט אידענטום, אלע וועלכע באזיצען ענטוזיאזם און גלוי־בען אין דער אידישער עקזיסטענץ — אפשר דארפען אויף א קלאר־ער פארמירונג פון אידעען און אישים אויפדער זיי קומען זיך צוזאמען און זוכען צו "קומען צו טערמינען" מיט די צווייפ־לערד און געגנערישע עלעמענטען. איי־דער זיי דערגרייכען יענע גרעסערע אחדות וואָס קען נאָר קומען דורך א דערגעהענ־טערונג פון הערצער.

דער אמעריקאנער אידישער קאנ־גרעס וויל און רופט אלע אידען צו פאר־אייניגונג. אבער ער זוכט אויך א געווי־סע פארשטענדניש פון די גרונד פּראָבלע־מען. אלע כחות מוזען זיך צוזאמענקו־מען און פארהאנדלען, אבער זיי מוזען אויך זוכען דעם לייטענדען פּרינציפּ וואָס פארזיכערט דאָס פערמאנענט־גוטע. די גרויסע אינטעלעקטועלע שטארקען אין אידישען לעבען מוזען דיענען אלס אונ־זערע באלייכטענדע שטערען. די רעאלי־טעטען פון אונזער עקזיסטענץ מוזען גע־וואוינען ווערען אויף יעדען שריט, און די דאָזיגע פאקטען און אידעען מוזען באַ־לייכטען אונזער לעבען נאהענט און ווייט.

וואָס עס זאָל נישט זיין דער שטאנד־פּונקט וואָס הערשט איצט אדער וואָס וועט קריגען דעם פארצוג אין דער צו־קונפט, טאָר מען אלץ נישט פארגעסען, אז דער קאנגרעס האט די גאנצע צייט פון זיין עקזיסטענץ נישט נאָר באוויזען זיין ניצליכקייט, נאָר האט אויך דעמאָנ־סטרירט די ווירקזאמקייט פון זיין אייי־גענארטיגען צוגאנג צו אידישע פראגען. דאס איז אויך פון דיסקוטירען אלע אנגע־לעגענהייטען אפען און אונערשראָקען, דאס ווענדען זיך אין יערען פאל צו דער אידישער עפענטליכער מיינונג, דאס נעמען שריט וועגען וויכטיגע נאציאָנאלע אינטערעסען.

דעם לעזערס ווינקעל

ווערטער הער רעדאקטאָר!

דערלויבט אונז צו פארעפענטליכען א פאָר ווערטער צו דער רעליגיעז־נאציאָ־נאלער יוגענט אין טאָראנטאָ.

אינ'ם איצטיגען ערענסטען מאָמענט וואָס מיר לעבען דורך, ווענדען מיר זיך צו אייך מיט פאָלגענדע שורות: צווישען דעם תהו ובהו וואָס הערשט הייגנס אויף דער אידישער נאם, צווישען די עס־הארצות און הפקרות וואָס פארשפּרייטען אלץ מעהר זייער נעץ איבער דעם יונ־גען דור, געפינען מיר פאר אונזער חוב, צו לאָזען הערען א ווארט פון אויפריכ־טיגקייט און אויפוואכונג.

מיר די רעליגיעז־נאציאָנאלע יוגענט, וואָס פיהלען אויף זיך די פארענטוואָרט־ליכקייט פאר די פארגאנגענע און צו־קונפטיגע דורות. מיר, וואָס מיר גלויבען אין דער באציאונג פון אידישען לעבען אויף די פעלדער פון יהודה און ירושלים אינ'ם גייסט פון דער אלטער אידישער טראדיציע, מיר — געפינען דוקא אין איצ־טיגען מאָמענט אין אונזער באוועגונג פאר אונזער פליכט צו רופען און ארגא־ניזירען די אידישע יוגענט וועלכע איז טריי געבליבען דער אידישער טראדיציע אונטער דערלאָזונג פון תורה ועבודה".

ביי קיין שום אומה ולשון זענען ניט אזוי טיעף די דיפערענצען צווישען אלט און יונג, ווי ביי דעם אידישען פאָלק. זען א פאָלק לעבט אין זיין לאנד נאָרמאל און ענטוויקעלט זיך נאָרמאל, עקזיסטי־רען דיפערענצען צווישען אלט און יונג נאָר אין באצוג אויף פאָרם, אבער ניט אויף אינהאלט. ליידער, איז געשאפען געוואָרען א תהום צווישען אלט און יונג ביים אידישען פאָלק אויך אין אינהאלט, דער יונגער אידישער דור ווערט, אוועק־געריסען פון די לעבענס אינהאלטען פון זיינע עלטערען, און ער שאפט זיך גייט אָפּגעטער, וועלכע באדייטען נאָר אן אונ־טערגאנג פון אלטען גייסטרייכען אידענ־טום.

מיר ווילען צוריק פארבינדען די אל־טע מיט די יונגע, מיר ווילען דיענען אלס בריק אום צו געבען די מעגליכקייט פון צוריקקעהר צום אלטען קוואלענדען אי־דענטום.

מיר זעהען אין ארץ ישראל די איינציגע לעזונג פאר דעם קיום פון אי־דישען פאָלק, און זעהען אין דער פּראָ־דוקטיוויזירונג פון דער אידישער יוגענט דעם נאָרמאלען געזונטען וועג פון אויפ־בויען די אידישע היים אין אונזער הייי־ליגען לאנד.

מיר זעהען אין דער אידישער מסורה דעם סודפון אונזער פארגאנגענהייט און קיום ביז יעצט, און מיר זעהען אין די אלטע און נייע ווערטען אויפ'ן יסוד פון דער דאָזיגער מסורה, דעם סוד פון אונ־זער צוקונפט. מיר געהען מיט זיכערע טריט אויף אונזער אלט־נייעם וועג, און באפלייגלעט פון דער ערהאבענער סינטעזע „תורה ועבודה" האָפען מיר, אז אונזער וואָרט וועט געפינען דעם געהעריגען אָפּ־קלאנג אין אייערע הערצער, און ניט מו־קענדיג אויף די אלע פאסיילדס, סימפּ־סאָנס און אלע אנדערע שונאי־ישראל, וועלכע ווילען מיט אלע זייערע כוחות שטערען אונזער ווייטערען אויפבוי פון אונזער לאנד, וועלען מיר זיך נאָך שטאר־קער ארגאניזירען, און מיט פאראייניגטע קרעפטען און מיט אונזער שטארקען רצון וועלען מיר אלע שטערונגען באזייטיגען, אז אונזער ארבייט וועט געקרוינט וועד־רען מיט דעם געהעריגען ערפאָלג. קומט פארשטארקערען די רייען פון די נייע גע־שאפענע ארגאניזאציע „עירי מזרחי" און פארשרייבט אלס חברים.

אונזערע פּראָגראמלוינגען קומען צייט־ווייליג פאר יעדען זונטאָג 5 אוועגט, אין תלמוד־תורה „עץ חיים", 68 ד'ארסי סטריט.

ש. א. אבעללא, מזכיר.

ענטדעקט אין ווילנא א גרויסען אוצר פון פאנראמען

פון ווארשא מעלדעט מען:

דער ווארשאווער אויספאָרשונגס אמט האט דערהאלטען פון ווילנא א מעל־דונג וועגען א סענסאציאנעלער אנטדע־קונג.

אין דער וואוינונג פון א געוויסען עאונעניוש לוקאסקי אין ווילנא, האט די פאָליציי דורכגעפיהרט א רעוויזיע אויפ'ן פאָליטישען באדען. בעת דער רעוויזיע האט מען זיך אנגעשטויסען אויף א באַ־העלטעניש מיט אן אונגעהויער גרויסען אוצר, וואָס איז באשטאנען פון בריליאנ־טען, פלאטין, גאָלד זילבער און טייערע שטיינער. צווישען די חפצים האט זיך אויך געפונען א כאראקטעריסטישער גאָל־דענער סערווים צו קאווע.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער אוצר האט געשטאמט פון פּאָגראָמען און רויב אנפאלען, וואָס זענען אויסגעפיהרט געוואָרען אין די יאָהרען 1920 — 1922. די דאָזיגע אנפאלען האט אויסגעפיהרט לוקאסקיס פאטער, וועלכער איז געווען אן אנפיהרער פון א מיליטערישער רויב־בער באנדע.

דער אלטער לוקאסקי האט אין גע־היים זיך אנגעזאמעלט דעם אוצר.

אין יאָהר 1922 איז דער אלטער לו־קאסקי דערשאָסען געוואָרען לויט'ן אור־טייל פון שטאנד געריכט.

דאס געהיימניס וועגען אוצר האט ער מיטגעגעבען מיט זיך, און דער זוהן זיינער האט זאָגאר וועגען איהם ניט גע־וואוסט. ערשט די צופעליגע רעוויזיע האט ענטדעקט דעם גרויסען אוצר. די זאכען האט די פאָליציי קאנפיסקירט.

די געליטענע וועלכע מען האט אין די דערמאָנטע יאָהרען באראויבט אויף די קרעפטען וועגען זיך איצט צו דער פאָ־ליציי.

דאסטאר באשולדיגט אין דורכפירען א ניט לענאלע אפעראציע

סימקא, אנט. נאָוו. 15.

דר. וו. ה. רעיד, פון פּאָרט ראָווען, איז נעכטען ארעסטירט געוואָרען אויף א קלאגע פון טויט־שלאג. אין פארבינדונג מיט דורכפיהרען א ניט לענאלע אפעראציע אויף א מיידעל מיט וועדא וואָרדען, וועל־כע איז געווען א לעהרערין אין סקול ארום טאראנטא.

דאס מיידעל איז פון דער אפעראַ־ציע באלד געשטארבען.

דער דאָקטאר איז ארויסגעלאָזען גע־וואָרען אונטער 20 טויזענט דאָלאר בעיל און דער מיידעלס פארפיהרער ראי ענסלי איז נעכטען ארעסטירט געוואָרען אין טא־דאנטא.